

Çanakkale Boğazının Oluşumu ve Kuvaterner Yaşlı Birimlerin Dağılımında Fayların Kısmi Rolü

Evolution of the Strait of Çanakkale and Influence of the Fault System Partially Controlling Distribution of Quaternary Units

Doğan PERİNÇEK¹, Özge KARSLIOĞLU²

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi perincek@comu.edu.tr, ²İstanbul Üniversitesi.....**ADRES EKSİK**.....

....

ÖZ

Çanakkale Boğazı ve çevresinde jeolojik harita alımı sırasında, boğaz kıyılarının önemli bir kısmının faylarla kontrol edildiğini gösterir yeni veriler derlenmiştir (Şekil 1). Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultulu fay sistemi kıyıların morfolojisini kontrol eden önemli bir faktördür. Fayların kıyıya yakın bulunduğu alanlarda, boğaz kıyıları çizgiseldir. Çanakkale Boğazı; Gelibolu - Eceabat arasında KD-GB doğrultuludur, bu noktadan sonra keskin bir dönüşle güneye yönelir. Çanakkale kenti geçildikten sonra boğaz tekrar KD-GB doğrultusunu kazanır. Çanakkale yöresindeki söz konusu değişimin nedeni, buradaki sıkışma büklümü ile ilgilidir. Boğazın oluşumunu kontrol eden sağ yanal atımlı fay sistemi, Çanakkale dolayından kuzeye sıçrayarak Eceabat yöresinde sıkışma yapıları oluşturmuştur. Eceabat yakın güneybatısındaki antiklinal söz konusu sıkışmanın ürünüdür. Sıkışmaya bağlı olarak gelişen yükselme, boğazın morfolojisini kontrol etmiştir. Söz konusu alanda boğazın güneye yönelmesi daha sonraki aşınma dönemi sonucu sağlanmıştır. Ayrıca Eceabat kuzeydoğusunda denizel taraçaların olması buna karşın Eceabat güneybatısında denizel taraçaların olmaması yine sıkışma tektoniği ile ilgilidir. Eceabat yöresindeki yükselim, Marmara Gölü'nün; Ege Denizi ile bağlantısını kontrol etmiş, geciktirmiştir.

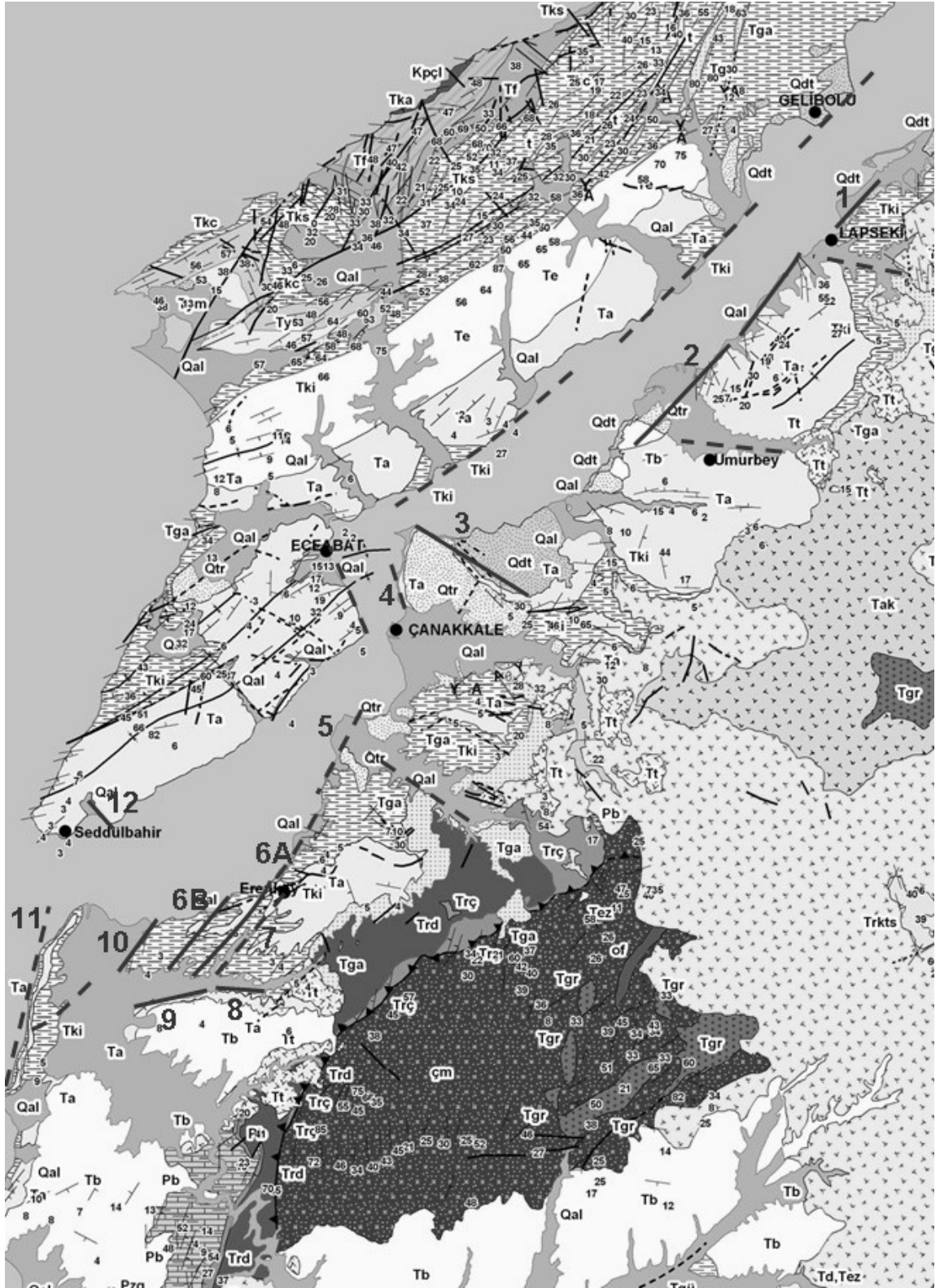
Çanakkale Boğazı'nda faylar ayrıca kıyıya ulaşan dere ve nehirlerin delta düzlüğü çökellerinin dağılımını da kontrol etmektedir. Umurbey deltası fay sisteminden etkilenen Kuvaterner çökel alanlarından bir tanesidir. Bazı alanlarda delta çökelleri fay doğrultusu boyunca ötelenmiştir. Boğaz kıyı morfolojisini kontrol eden ikinci önemli faktör ise boğazdaki akıntılardır. Akıntının güçlü ve kıyıya yakın olduğu alanlarda nehirler tarafından denize taşınan malzeme çökeltme fırsatı bulmadan kıyıdan uzaklaştırılmış ve akıntının gücünü kaybettiği kesimlerde çökelmişlerdir. Bu nedenle boğaz kıyıları boyunca bazı nehirlerin deltası olduğu halde, diğerlerinin deltaları gelişmemiştir. Boğazın Trakya yakasında; Gelibolu - Eceabat arasında kalan nehirlerin deltasının olmaması buradaki kıyı akıntılarının denize getirilen malzemeyi kıyıdan uzaklaştırması ve/veya burada çökelmiş olan malzemeyi aşındırması sonucudur. Söz konusu alanda kıyı boyunca yer alan faylar ve bunların oluşturduğu yüksek eğimli kıyı morfolojisi ve bunun kontrol ettiği güçlü kıyı akıntıları hep birlikte çökellerin gelişimini kontrol etmiştir. Önceki çalışmalarda da belirtildiği gibi (REFERANS), Çardak yöresinde bulunan lagün ve kıyı çökelleri; burada akıntıların zayıf olmasına bağlı olarak oluşmuşlardır. Lapseki – Çardak doğusunda denize ulaşan nehirlerin taşıdığı malzeme akıntılarla Çardak yönünde taşınmış, burada akıntının gücü azalınca kıyıya yakın alanda çökelmiş ve buradaki lagün oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Kuzey Anadolu Fayı, sıkışma büklümü, sıkışma yapıları

Değerlenen Belgeler

Siyako, M., Bürkan, A. K., Okay, A., 1989, Biga ve Gelibolu Yarımadaalarının Tersiyer Jeolojisi ve Hidrokarbon Olanakları, TPJD Bülteni - C. 113. 183-199.

Okay, A., Siyako, M., Bürkan, A. K., 1990, Biga Yarımadası'nın Jeolojisi ve Tektonik Evrimi, TPJD Bülteni - C.2/1 - Aralık 1990 - 5.83-121.

Şekil 1 - Çanakkale Boğazı kıyılarını kontrol eden faylar sadeleştirilmiş jeoloji haritası (Kaynak; Siyako vd. 1989, Okay vd. 1990) üzerinde gösterilmiştir.